

Genel olarak fıtratı bozma niteliğindeki süslenmeler haram veya mekruh, bozulan yaratılışı düzeltme amacıyla yapılan veya fıtrata uygun olan süslenme ve vücud müdahalede bulunma câiz görülmüştür. Ancak güzelleşmek için boya madde siyle cilt üzerinde kalıcı şekiller yaptıрма (bk. DÖVME), saç saçı eklemek, kaşları kökünden yolma, dişleri seyreletmek amacıyla törpüleme gibi süslenmeler fıtratı bozma anlamına geleceği için Resûl-i Ekrem tarafından yasaklanmıştır. Kadınlar için yüzlerinde biten sakal ve bıyık benzeri tüylerin yolunması, kaşlar arasındaki tüylerin alınması, uzayan kaşların ucunun makasla kırılması ve normalde kıl bitmeyen yerlerdeki kılların temizlenmesi ve erkekler için kaşlarının uzayan uçlarından alınması câiz görülmüştür. Küpe için kız çocuklarının kulaklarını delmek çoğunluk tarafından câiz kabul edilirken bazı fakihler bunu fıtratı bozma şeklinde görüp mekruh saymıştır (İbn Âbidîn, VI, 420). Kına vb. boya ile el ve ayak gibi organları boyamak Hz. Peygamber döneminde bilinen bir süslenme türü olup erkek ve kadın için câiz görülmüştür. Tırnakların uzatılması ve süslenmesi hususunda çağdaş bilginlerce genellikle temizliğe ve fıtrata aykırı, dinî temizliğe engel oluşturacak uygulamalardan kaçınılması gerektiğine dikkat çekilmekte, zararlı olmaması ve ihtiyaç duyulması halinde lens kullanılabileceği belirtilmektedir. Herhangi bir sebeple bozulan fıtratı düzeltme ve tedavi amaçlı operasyonların uzlerinin kalmaması için yapılan estetik ameliyatlar câiz, hatta müstehap sayılırken sadece estetik amaçlı ameliyatlar câiz görülmemiştir. Hac ibadeti yerine getirilirken erkeklerin ve kadınların süslenmeleri yasaklanmış, süslenmenin derecesine göre sadaka veya kurban gibi cezalar öngörülmüştür (bk. İHRAM). Hz. Peygamber tarafından cami ve mescidlerde sadeliğe uyulması tavsiye edilmiş ve mâbedleri süslemek yahudi ve hristiyanların âdeti sayılmıştır (Abdürrezzâk es-San'ânî, III, 152-154). Bununla birlikte sonraki âlimler cemaatin çoğalmasını sağlamak ve malların gereksiz yerlerde ve haksız şekilde harcanmasını önlemek amacıyla camilerin süslenmesine belli sınırlamalarla cevaz vermiştir (İbn Nüceym, II, 39).

BİBLİYOGRAFYA :

Tehzîbü'l-luğa, "zyn" md.; *Lisânü'l-'Arab*, "zyn" md.; *Müsned*, I, 157; Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Muşannef* (nşr. Habîbürrahman el-A'zamî), Beyrut 1403/1983, III, 152-154; Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, II, 453; VIII, 147-148; XVIII, 117-118; XXII, 4; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), I, 762; Fahrreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, XIV, 52; Kurtubî, *el-Câmi'*, X, 70-71; İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, II,

39; M. Abdür-raûf el-Münâvî, *et-Tevkîf 'alâ mühimmâtü't-te'ârif* (nşr. M. Rıdvân ed-Dâye), Beyrut 1410/1990, s. 391; *el-Fetâva'l-Hindiyeye*, V, 359; İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr* (Kahire), VI, 420; Ömer Rızâ Kehhâle, *el-Cemâlû'l-beşerî*, Beyrut 1980, tür.yer.; M. Abdülazîz Amr, *el-Libâs ve'z-zîne fi'ş-şer'ati'l-İslâmiyye*, Beyrut 1405/1985, s. 366; M. Revvâs Kal'acî, *el-Mevsû'atü'l-fıkhiyyetü'l-müeyyere*, Beyrut 1421/2000, I, 118; II, 1053-1056; Ahmed Muhammed Ken'an, *el-Mevsû'atü'l-ıbbiyyetü'l-fıkhiyye*, Beyrut 1420/2000, s. 541; Vefâ M. İzzet eş-Şerîf, *ez-Zîne: Mefhûmühâ ve ahkâmühâ'd-dünyeviyeye fi'l-Ku'âni'l-Kerîm*, Amman 1423/2003, tür.yer.; *Fetâva'l-lectneti'd-dâ'ime li'l-buḥûsi'l-İlmîyye ve'l-iftâ'* (haz. Ahmed b. Abdürrezzâk ed-Düveys), Riyad 1424/2003, V, 183, 893; XI, 133; XVII, 125, 133; Abdülkerîm Zeydân, *el-Libâs ve'z-zîne fi'l-İslâm*, Beyrut 1425/2004, tür.yer.; Muhittin Uysal, *Peygamber Günlerinde Giyim Kuşam ve Süslenme*, Konya 2004, tür.yer.; Fatimatüz Zehra Kamacı, *Hz. Peygamber Devrinde Kadınların Süslenmesi* (yüksek lisans tezi, 2005), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tür.yer.; "Tezeyyün", *Mv.F*, XI, 264-277; "Haly", *Ma'lemetü'l-Mağrib*, Rabat 1421/2000, XI, 3552-3554; Ali Bardakoğlu, "Süslenme", *İslâm'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi* (ed. İbrahim Kâfi Dönmez), İstanbul 2006, IV, 1844-1848; a.mlf., "Zinet", a.e., IV, 2273.

FARUK BEŞER

SÜT AKRABALIGI

(bk. RADÂ').

SÜTÇÜZÂDE HÂFİZ

(bk. ABDÜLLATİF EFENDİ, Sütçüzâde).

SÜTÇÜZÂDE İSÂ EFENDİ

(bk. İSÂ EFENDİ, Sütçüzâde).

SÜTRE

(السُتْرَة)

Namaz kılarken önünden geçilmesini engellemek için konan veya bu amaçla kendisine yönelinen engel anlamında fıkıh terimi.

Sözlükte "örtmek, gizlemek" mânâsındaki setr kökünden türeyen ve "örtü, perde, arkasına gizlenen ağaç vb. şey" anlamına gelen suture, fıkıh terimi olarak namaz kılacak kişinin önünden geçilmesine engel olmak için önüne koyduğu veya bu amaçla yöneldiği engeli ifade eder. Hadislerde suture sözlük ve terim anlamlarıyla yaygın biçimde geçmektedir (Wensinck, *el-Mu'cem*, "suture" md.). Bir hadiste, "Sizden biri namaz kılacağı zaman bir sutureye doğru kılsın, bu sutureye yakın dursun ve önün-

den kimsenin geçmesine imkân bırakmasın" buyrulmakla birlikte (Buhârî, "Şalât", 100; Ebû Dâvûd, "Şalât", 107) Hz. Peygamber'in bazan önünde suture olmadan namaz kıldığı dikkate alınarak (Ebû Dâvûd, "Şalât", 113) buradaki emrin vücûb anlamında olmadığı sonucuna varılmıştır. Resûl-i Ekrem'in suture uygulaması yaptığına dair birçok rivayet vardır. Bunların bir kısmında Resûlullah'ın Mescid-i Nebevî'de namaz kıldırırken kendisiyle önündeki duvar arasında ancak bir koyunun geçebileceği kadar mesafe bıraktığı (Buhârî, "Şalât", 91), bayram namazında ve yolculukta önüne koydurduğu mızrağa doğru namaz kıldığı (Buhârî, "Şalât", 90, 92, 93), Mescid-i Nebevî'de tek başına namaz kılarken direklerden birine doğru kılmaya dikkat ettiği (Buhârî, "Şalât", 95) ve yolculukta namaz kılarken bineğini veya bineğinin semerini suture edindiği (Buhârî, "Şalât", 91) belirtilmektedir. Sahâbenin de Mescid-i Nebevî'nin direklerine doğru namaz kılmaya dikkat ettiği rivayet edilmiştir (Buhârî, "Şalât", 95). Buna karşılık Hz. Peygamber'in Mescid-i Harâm'da Kâbe'ye doğru namaz kılarken önünde suture bulunmadığı ve insanların onun önünden geçtiği kaydedilmektedir (Ebû Dâvûd, "Menâsik", 88).

Gerek imam gerekse tek başına namaz kılan kimse için suture edinmenin hükmü Hanefîler'e ve Mâlikîler'deki meşhur görüşe göre müstehap, Şâfiîler'e ve Hanbelîler'e göre sünnettir. Ancak Hanefîler bunu önünden geçileceği endişesinin bulunması haliyle sınırlandırmıştır. Resûl-i Ekrem Mina'da namaz kıldırırken İbn Abbas'ın binekle namaz kılanların önünden geçtiği, daha sonra bineğinden inip namaza katıldığı ve kimsenin kendisini uyarmadığı yönündeki rivayete (Buhârî, "Şalât", 90) ve diğer delillere dayanılarak dört mezhepte imama uyan kişinin suture edinmesinin müstehap veya sünnet olmadığına hükmedilmiştir. Suture edinmenin amacı, bir taraftan namaz kılanın bakışlarını suturenin ötesine uzanmaktan alıkoyup dikkatini namaz üzerinde toplamak, diğer taraftan başkasının önünden geçmesine ve bu yolla günaha girmesine engel olmaktır.

Fakihler duvar, ağaç, direk, baston, ok ve mızrak gibi dik duran ve namaz kılanın huşûuna engel olacak ölçüde sallanmayan nesnelerin suture edinilebileceği hususunda görüş birliği içindedir. İnsan veya hayvanın suture sayılıp sayılmayacağı hususunda ise görüş ayrılığı vardır. Fakihlerin çoğunluğuna göre sırtı namaz kılanadan dönük olan insan suture kabul edilir. Hanefî

ve Hanbelîler'e göre hayvan da sütre edinelebilir. Namaz kılan kişinin sütre olmaya elverişli dik bir nesne bulamaması halinde toprak üzerine çizgi çekmesi Şâfîî ve Hanbelîler'le müteahhir Hanefî fakihlerine göre câizdir. Hatta bu gruptaki bazı âlimler seccadenin de sütre görevi yapacağı kanaatinde. Mâlikîler'e ve ilk dönem Hanefî fakihlerine göre çizgi çekmek sütre yerine geçmez.

Hadislerde namaz kılanın önünden geçmenin büyük günah olduğu ifade edilmiştir (meselâ bk. Buhârî, "Şalât", 101). Konuya ilişkin delilleri değerlendiren fakihler namaz kılan kişiyle sütresi arasında geçmenin günah olduğu, ancak sütrein ilerisinden geçmekte sakınca bulunmadığı hususunda ittifak etmiştir. Fakihlerin çoğunluğuna göre sütre edinmeden namaz kılan kişinin önünden geçmek de günahdır. Bu konuda yakınlık sınırı genellikle secde mahalli olarak belirtilmiştir. Ancak namaz kılanın önünden geçen kişinin ve namaz kılanın bu konuda kusurlu olup olmadığı dikkte alınıp değişik durumlara ilişkin görüşler ortaya konmuştur. Her durumda, namaz kılanla sütresi arasında geçilmesi sebebiyle namazın bozulmayacağına hükmedilmiştir. Ön saftaki boşluğu doldurmak isteyen kimsenin namaz kılanın önünden geçebileceği bildirilmiştir. Öte yandan fakihler, namaz kılan kişinin kendisiyle sütresi arasında geçmeye yeltenen insan veya hayvanı engelleyebileceği, fakat bunun zorunlu olmadığı hususunda görüş birliği içindedir. Hanefîler, engelleme yönüne gidilmemesinin daha iyi olacağını ve bu konudaki uyarının sadece "sübhânellah" demekle veya el, göz ya da başla işaret etme şeklinde olabileceğini belirtmiştir. Kâbe genellikle çok kalabalık olduğu için burada sütre hükümlerinin uygulanmayacağı hususunda da görüş birliği vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-ʿArab, "str" md.; *Tâcü'l-ʿarûs*, "str" md.; Dârimî, "Şalât", 128; Müslim, "Şalât", 269; İbn Mâce, "İkâmetü's-şalât", 37, 39; Nesâî, "Kıble", 7; Sahnûn, *el-Müdevvene*, I, 113, 114; İbn Abdülber en-Nemerî, *el-Kâfi fî fıkhi ehli'l-Medîneti'l-Mâlikî*, Beyrut 1407/1987, s. 45; Kâsânî, *Bedâ'î*, I, 217-218; Muvaffakuddin İbn Kudâme, *el-Muğnî*, Beyrut 1405/1985, II, 37-45; Nevevî, *el-Mecmûʿ*, III, 246-251; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr* (Bulak), I, 287-290; Şah Velîyullah ed-Dihlevî, *Hüccetullâhi'l-bâliga* (nşr. Seyyid Sâbik), Kahire, ts. (Dârü'l-kütübü'l-hadîse), s. 417-418; İbn Abdîn, *Reddû'l-muhtâr* (Kahire), I, 636; A. J. Wensinck, "Sutra", *Et²* (İng.), IX, 902-903; "Sütretü'l-muşallî", *Mu.F.*, XXIV, 177-188; Hamdi Döndüren, "Sütre", *İslâm'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi* (ed. İbrahim Kâfi Dönmez), İstanbul 2006, IV, 1849-1850.

HASAN GÜLEÇ

SÜTUN

(ستون)

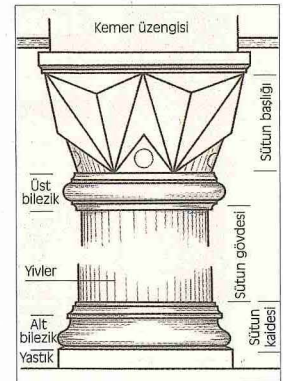
Mimaride yaygın biçimde kullanılan destek türlerinden biri.

Farsça olan *sütûn* kelimesinin Arapça'sı *amûddur*. Mimarlık tarihinin en eski ve yaygın unsurlarından birini oluşturan sütun hemen her kültür çevresinde kullanılmış ve zengin çeşitleriyle üslûp belirleyici bir rol oynamıştır. Tarih öncesi çağlarda korunma ve barınma ihtiyacının çadır şeklinde somutlaşması örtücü malzemenin bir orta direğe dayandırılmasını zorunlu hale getirmişti. Kulûbe yapan insan da dal, çalı, saz, çamur veya deri gibi örtü unsurlarını taşıyacak bir desteğe ihtiyaç duyduğundan inşaat teknolojisinin ilk buluşu ahşap direk ve dikmeler olmuştur. En eski yerleşme alanlarında toprak içinde rastlanan kömürleşmiş ahşap direk ve dikme kalıntıları, barınak yapımında kullanılan ilk prototip sütunların arkeolojik verileridir. Mimarî en kısa tanımıyla "bir yerin üstünü örterek mekân elde etmek"tir. Buna göre örtünün duvarlarla ve başka serbest desteklerle taşınması gerekmektedir. Duvarın sınırlayıcı ve taşıyıcı işlevi küçük ölçekli hacimler için yeterli olurken alan büyüdüğü iç mekânda serbest destekler devreye girer. Böyle bir uygulamada tavanı tutacak en az bir veya daha fazla desteğe ihtiyaç duyulur. Büyük hacimlerde ise mekânı fazla parçalamadan ve kullanım alanını engellemeden örtüyü üzerine oturtacak sütun dizilerine başvurulmakta, böylece yapının planı belirlenmektedir. Özellikle Mısır, Grek, Roma, İran uygarlıkları ile Ortaçağ Avrupası'nda en sevilen mimarî destek unsuru sütun olmuş, tek parça veya kasnaklarla birbirine eklenen tamburlar halinde taştan yapılarak mâbed ve saraylarda kullanılmıştır. Bu arada genelde başlıkları, nâdiren gövdeleri çeşitli üslûplarda kabartmalarla süslenerek, bazan da Grek heykel-sütunları gibi heykel şeklinde yapılarak işlevsel görevinin yanında dekoratif açıdan da değerlendirilmiştir.

VII. yüzyılda başlayarak gittikçe gelişen ve büyük hacimli yapı tiplerinin her türünü deneyen İslâm mimarisi, sütun tiplerini ortaya koyarken farklı dönem ve bölge üslûplarına hızla uyum sağlamış, zaman içinde mimarinin diğer unsurlarında olduğu gibi destek sisteminde de kararlı bir yol tutmuştur. Erken İslâm mimarisinde gerek devşirme gövde ve başlıkların yeni binalarda kullanımı sebebiyle, gerekse İslâm anlayışına uygun biçimler henüz belir-

ginlik kazanmadığı için figürsüz olmak şartıyla her türden sütun örneği kullanılmıştır. Kubbetü's-sahre (691) ile Emevîye (714) ve Kayrevan (836) camilerinde devşirme silindirik taş sütunlar üstünde yer alan küçük volütlü ve akantuslu kompozit başlıkların bazıları doğrudan Geç Antikçağ ve Bizans yapılarından devşirilmiş, bazıları ise onların etkisi altında sonradan yapılmıştır. Kurtuba Ulucamii'nde (VIII. yüzyıl) Roma devşirmesi ve Vizigot etkisi taşıyan başlıklar kullanılırken Elhamra Sarayı'ndaki XIV. yüzyıla ait Aslanlı Avlu'nun revak sütunlarında narin çift sütun uygulamalarının yanı sıra başlıklara da Arapça yazı kartuşlarının yerleştirilmiş olduğu görülür. Diyarbakır Ulucamii'nin eski dönemlerine ait kısımlarında (XII. yüzyıl), özellikle avlunun batı cephesindeki iki katlı revaklarında kullanılan Roma yapılarından devşirilmiş sütunlar en mükemmel şekilde özümsemiş örneklerdir.

Abbâsî kültür çevresindeki Mezopotamya, İran ve Asya'nın batı kesimlerinde yürütülen sütun uygulamaları tuğla örgü üzerine stuko sıva işçiliğiyle daha özgün denemelere fırsat tanımıştır. Destek gövdesi üzerine kalıp veya oyma tekniğiyle işlenen desenlerde Sâmerâ ve Sâsânî örnekleri kadar Orta Asya etkileri de hissedilmektedir. Bu tarz, X. yüzyıla doğru Mısır'da Kahire Ezher Camii'nde (972) silindirik düz gövde üzerine korint ve kompozit başlıklarla devam ederken ortaya çift hatta üçlü sütun düzenleri de koymuştur. Emevî ve Abbâsî sütunlarında ana karakter olarak görünen başlık kıvrımlarında küçülme ve dantela inceliğindeki işçilik İran ve Orta Asya'da çini kaplamalara imkân vermiştir. Anadolu'da sütun bölgesel mimarlık geleneklerinin yanında Mısır, Suriye ve Asya mimarilerinden, özellikle Orta Asya'nın ahşap direklerinden etkilenmiştir. Bu çeşitlilik farklı yapı tipleri ve malzeme türlerine göre oluşmuşsa da Selçuklular'dan Osmanlılar'a kadar uzanan asıl gelişmeyi

Sütun